

את מושג החברה בנין הגיוני ושיטתי, אולם בנין המושג אינו אלא שלב ראשון במחקר המדעי. השלב המכריע הוא השימוש המחקרי במושגים אלה לשם בירור שיטתי. הבעיות המדעיות האמתיות מתחילות בשעה שבונים חליתלים של השערות מעל היחס בין התופעות השונות המוגדרות באמצעות המושגים הראשוניים. למשל, לא די לומר שבתוך צוותא, או „קבוצה ראשונית“, מרובה הזדהות החברים בינם לבין עצמם ותדומתה ליציבות החברתית היא גדולה. יש לשאל גם את השאלה: מהי מידת ההזדהות בחברה שאינה מבוססת על הקשר האישי, כגון החברה התעשייתית, וכיצד נכללות הקבוצות הראשוניות בתוכה? ושאלה מעין זו יש לשאל דרך שיטה לגבי סוגים שונים של חברות. אולם בספרים שלפנינו אין אנו מוצאים שאלות ממין זה — לא בנוגע לבעיה זו ולא בנוגע להרבה בעיות אחרות. רוב החומר מוגש לנו בצורת הגדרת מושגים, ומיעוטו ניתן בשלב הבא בתורת מחקר שיטתי. ב. מתוך כך מסתברת גם העובדה שחלק ניכר מן החומר המובא כאן הוא בגדר תדגים לבעיות עיוניות ולא בגדר הוכחות אמפיריות-מחקריות. אמנם, אף בזה יש משום שינוי מכריע לעומת ספרי לימוד קודמים, שבהם לא היה כל קשר בין החומר האמפירי לבין הבעיות העיוניות, אך אין זה אלא צעד ראשון לסיסטמטיזציה של הסוציולוגיה.

שני הספרים האלה, על יתרונותיהם ומגורעותיהם, משקפים נאמנה את המיפנה שבא במדע הסוציולוגי וכן את הקשיים שעדיין לא גבר עליהם.

הרכו לתאר את ה„אישיות“, את הרקע הביולוגי שלה, את כוחותיה הנפשיים, וכיוצא בזה. אולם דיונים אלה היו חסרים גישה שיטתית ונקודת-כובד כלשהי, והם לא היו אלא אוסף חומר פסיכולוגי בלתי מעובד. הפרקים הדגים בבעיה זו בספרו של דיוויס הם קצרים יותר, אך מכונים ומעובדים עיבוד שיטתי. הדיון בסוציאליזציה של היחיד יוצא נקודת-הראות הפונקציונלית של יציבות המיבנה החברתי. האישיות מתפתחת בתוך המיבנה החברתי לשם שמירה על יציבותו. אחדותה של האישיות מסתברת מתוך תפקידיה החברתיים ותוליה במילויים. מבחינה זו יש לדרוש בגילויים הפתולוגיים באישיות, מחלות-רוח, וכיוצא בזה, אף אלה תופעות שאינן מקריות לגבי המיבנה החברתי הן מותנות ומסתברות מתוכו.

אותה נקודת-ראות שיטתית מכוננת גם את הדיון ביסודות האחרים של המיבנה החברתי: הכבוד החברתי, מוסדות השלטון, הדת, המשק וכו'. אין טעם להרבות כאן בדוגמאות, כי לכולן מתכונת אחת וכיוון אחד. לנו חשוב הכיוון הכללי החדש המנסה למנוח תיאוריה סוציולוגית שיטתית עם תוצאות המחקר האמפירי.

משימה זו אינה עולה תמיד בידי המחברים, אם כי בולט שינוי נקודת-הראות. אכן אין לתלות את הקולר במחברים כי אם במצב שבו נתונה הסוציולוגיה כיום. והרי שתי נקודות שבהן ניכר ביותר חוסר המיזוג הנזכר: א. חלק הגון מן התיאוריה המוגשת בספרים אלו הוא עדיין בגדר פנימונוולוגיה ולא בגדר שיטת-מחקר. כבר אמרנו שהמחברים משכילים לבנות

בשולי החוברת

אלכסיס די טוקויל נולד בנורמאנדיה ב־1805. ספרו הראשון „על הדמוקרטיה באמריקה“, פרי סיוור בארצות-הברית, יצא לאור בשנת 1835. כעבור ארבע שנים נבחר ציר לבית-הנבחרים הצרפתי. רק בשנת 1856 יצא ספרו האחר „המשטר שהיה והמהפכה“, עיון מעמיק במהפכת הצרפתית ובמשטר הישן שקדם לה. הניתן לנו בימים הקרובים על ידי מוסד ביאליק בתרגומה העברי של עדה צמח. המאמר שבהוברת זו הוא מן המבוא של המתרגמת.

„בחר מלכות“ לשלמה אבן גבירול יצא בקרוב במהדורה מתוקנת ומלווה במבוא של י. א. וייזמן בהוצאת מוסד הרב קוק.

המבקשים להעמיק חקר בתכנית הפיתוח לארבע שנים, שהוכנה לבקשת הממשלה בידי ד"ר ל. גרינבאום, יוכלו לעיין בחוברת המפורטת שיצאה בעברית — ובנוסף אנגלי ממולא לקראת ועידת „מלון המלך דוד“ — בהוצאת משרד ראש הממשלה.